

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ГАЙДАНКА ДІАНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 811.111'373.612+81'271:791.43

**ОКАЗІОНАЛЬНЕ СЛОВОТВОРЕННЯ
У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ КІНОДИСКУРСІ:
ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ І КОМУНІКАТИВНО-КОГНІТИВНИЙ АСПЕКТИ**

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Херсон – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі англійської філології Запорізького національного університету Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
НІКОНОВА Віра Григорівна,
Київський національний лінгвістичний університет,
завідувач кафедри англійської філології і перекладу

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
БЯЛИК Василь Дмитрович,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
завідувач кафедри комунікативної
лінгвістики та перекладу

кандидат філологічних наук, доцент
ТКАЧЕНКО Людмила Леонідівна,
Херсонський державний університет,
доцент кафедри практики іноземних мов

Захист відбудеться «14» грудня 2018 року о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 67.051.05 Херсонського державного університету за адресою: 73000, м. Херсон, пров. Інженера Корсакова, 47, корп. 5., ауд. 322

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Херсонського державного університету за адресою: 73000, м. Херсон, вул. Університетська, 27

Автореферат розісланий «14» листопада 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат філологічних наук, доцент

А. О. Цапів

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Реферовану дисертацію присвячено дослідженню лінгвокогнітивного та комунікативно-когнітивного аспектів оказіонального словотворення у сучасному англomовному кінодискурсі шляхом застосування інтегрованого підходу до аналізу оказіональних лексичних одиниць (далі ОЛО), створених у американській драмедії початку двохтисячних років “Sex and the City” / «Секс та місто» (далі «СТМ»).

Проблеми оказіонального словотворення розглядаються у таких наукових парадигмах, як: *структурна* (А. Ахманова, О. Габінська, С. Ільєсова, Ю. Зацний, Р. Намітокова, Е. Ханпіра, М. Шанський, Р. Hohenhaus, Р. Stekauer та ін.), *комунікативна*, що досліджує ономастику авторського словотворення (Л. Альошина, Ю. Глюдзик, М. Голомідова, В. Калинин та ін.), оказіональну деривацію у мові фольклору (І. Клімас, Е. Головіна та ін.), у художньому тексті (Н. Бабенко, О. Баталов, О. Ребрій, М. Четіна, D. Porto та ін.), у публіцистичному дискурсі (С. Ільєсова, О. Турчак, А. Renouf та ін.), в електронному спілкуванні та Інтернет-дискурсі (А. Lehrer, Р. Lopez-Rua та ін.); *прагматична*, у центрі уваги якої прагматичний потенціал індивідуально-авторського словотворення (О. Баталов, Є. Карпіловська, Ж. Колоїз, О. Стишов, О. Турчак, К. Buzassiova, V. Cerula та ін.); *соціолінгвістична*, спрямована на дослідження ОЛО у діалектному мовленні (Е. Головіна, О. Александрова, J. Algeo, D. Crystal та ін.); *лінгвопсихологічна*, сконцентрована на аспектах емотивної семантики (О. Філіппова, В. Шаховський, Т. Одончімег та ін.); *синергетична* (О. Бондаренко, С. Єнікеева, А. Полікарпов та ін.), що обстоює системний погляд на мовні явища і розглядає ОЛО як флуктаційні мовні одиниці (С. Кійко), що адаптують мову до факторів навколишнього середовища (R. Kohler).

Особистісно-соціально орієнтовані дослідження мовленнєвої діяльності людини крізь призму когнітивних механізмів у її основі стали підґрунтям виникнення когнітивного підходу до розгляду лінгвістичних явищ із метою виявлення властивостей мовного феномену крізь призму мовлення. *Лінгвокогнітивний* вимір авторського словотворення перебуває у центрі наукових пошуків В. Бялика, А. Вежбицької, О. Кубрякової, К. Никитченко, М. Полюжина, Т. Veale, А. Lehrer, D. Porto та ін. У межах *комунікативно-когнітивної* парадигми у центрі уваги науковців (Л. Безугла, Ю. Шаталова, В. Шаховський, І. Шевченко, Т. Van Dijk, R. Carter, С. Babel, М. Dynel, L. Lipka, М. Toolan та ін.) опинилися комунікативні стратегії та комунікативні тактики їх втілення, у реалізації яких роль оказіоналізмів детерміновано інтенцією колективного автора, що зумовлює смислове наповнення ОЛО, які слугують актуалізаторами відповідних комунікативних прийомів, тактик, а отже – стратегій.

У світлі взаємодії мови та суспільства сферою продукування оказіональних одиниць з метою маніпулювання глядацькою аудиторією виступає кінодискурс. Кінодискурс як мультимодальний феномен на перетині численних дисциплін стає центром наукових пошуків лінгвістики, літературознавства, соціолінгвістики, лінгвістичної та філософської антропології, семіотики та кіносеміотики, критичного дискурс-аналізу, теорії кінематографу. Сприйняття кінодискурсу як репрезентації реального живого мовлення залишається дискусійним у наукових розвідках, хоча пропоненти цього підходу (S. Atkins, М. Bednarek, М. Dynel, Р. Quaglio, Е. Stokoe та

ін.) стверджують, що знімальна група, уособлена колективним автором, створює образи персонажів за існуючими стереотипними моделями, намагаючись максимально наблизити мовлення героїв у знімальному матеріалі до патернів спонтанних розмов. Крім того, актори часто додають не прописані репліки у процесі зйомок, що сприяє ілюзії природного мовлення. Творці кіно часто намагаються охопити більшу аудиторію у світлі поп-спрямування телевізійних жанрів і «зробити своїх героїв цитованими» (Ю. Зацний), змушуючи їх змагатися у красномовстві. Водночас кінодискурсу властива як «первинна сигніфікаторна», так і «вторинна поетико-художня цінність» (Ю. Лотман), тобто вибір лексичної одиниці залежить не лише від стереотипних мовленнєвих патернів, а і від художньо-мистецької складової.

Актуальність дисертаційної праці визначається нерозривним зв'язком між мисленнєво-мовленнєвою діяльністю людини й екстралінгвальним контекстом. Оказіональне словотворення віддзеркалює свідомість колективного автора, пошуки лінгвокреативних способів представлення нового знання на основі взаємодії понять із ментального лексикону персонажів і глядачів задля здійснення маніпулятивного впливу на цільову аудиторію. Комуникативно-когнітивний вимір оказіонального словотворення у кінодискурсі ще не був у центрі системного наукового пошуку, що зумовлює інтерес до спектру стратегій, за допомогою яких колективний адресант здійснює вплив на колективного адресата на різних рівнях кінодискурсу – плідного середовища продукування ОЛО, які сприяють аудіальній видовищності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах комплексної міжкафедральної наукової теми факультету іноземної філології Запорізького національного університету «Когнітивно-комуникативні та лінгвокультурологічні параметри дослідження мовних одиниць», затверджені Міністерством освіти і науки України (код державної реєстрації 0113U000807). Тему дисертаційного дослідження затверджено науково-технічною радою ЗНУ (протокол № 8 від 17 березня 2016 р.).

Метою дисертаційної праці є розкриття лінгвокогнітивної природи та комуникативно-когнітивного потенціалу оказіонального словотворення у сучасному англomовному кінодискурсі.

Досягнення мети передбачає розв'язання таких дослідницьких **завдань**:

- узагальнити розмаїття наукових підходів до вивчення оказіонального словотворення та з'ясувати статус ОЛО у ланці споріднених понять;
- окреслити характерні риси кінодискурсу, зумовлені його подвійною цільовою спрямованістю, що маніфестується на двох рівнях нелінійної комунікації (внутрішньофільмової і крізьфільмової), та висвітлити особливості драмедії як гібридного жанру кінодискурсу;
- розробити методику комплексного дослідження оказіонального словотворення в англomовному кінодискурсі, що інтегрує методологічні засади лінгвокогнітивної і комуникативно-когнітивної наукових парадигм;
- розкрити лінгвокогнітивну природу агрегованих, конденсованих і модифікованих ОЛО в англomовному кінодискурсі;
- встановити функції ОЛО на дискурсивному макрорівні у реалізації маніпулятивних стратегій самопрезентації та презентації інших персонажів, а також відповідних тактик і прийомів у їхніх межах;

– з'ясувати роль ОЛО в оптимізації маніпулятивного впливу на адресата залежно від структурно-композиційних частин драмедії «СТМ».

Об'єкт дослідження – okazіональні лексичні одиниці, вилучені із аудіо-візуального протоколу 6-ти сезонів американської драмедії «СТМ».

Предмет дослідження – лінгвокогнітивна природа okazіонального словотворення та його комунікативно-когнітивний потенціал, задіяний у реалізації комунікативних тактик і прийомів, спрямованих на оптимізацію маніпулятивного впливу на адресата у сучасному англомовному кінодискурсі.

Матеріалом дослідження слугували 6 сезонів драмедії «СТМ», репрезентовані 94-ма епізодами, що транслювалися на каналі НВО протягом 1998–2005 років, та 2 повнометражні фільми, зняті на основі серіалу “Sex and the City: The Movie” (2008) і “Sex and the City 2” (2010). Із усього корпусу досліджуваного матеріалу (2837 сторінок), представленого аудіо-візуальним протоколом, сформованим за допомогою нарізки кадрів шляхом комп'ютерної програми *Windows Movie Maker 2.6.4038.0 (Free Video Editor)*, вилучено 2431-у ОЛО у 1265-ти okazіонально маркованих контекстах.

Методику інтегрованого лінгвокогнітивного і комунікативно-когнітивного аналізу okazіонального словотворення у англомовному кінодискурсі детерміновано поліпарадигмальним науковим вектором. Методика дослідження ґрунтується на застосуванні як загальнонаукових методів (*індукція* і *дедукція*), емпірико-теоретичних методів *аналізу* й *синтезу*, так і специфічної методології лінгвокогнітивної і комунікативно-когнітивної парадигм.

Методологічний інструментарій лінгвокогнітивної парадигми уможливив лінгвокогнітивне конструювання значення ОЛО шляхом застосування *компонентного аналізу*, *словотвірного аналізу*, *морфологічного аналізу*; процедури *транскрибування* задіяно з ціллю визначення морфемної структури ОЛО, їх частиномовної афіліації, співставлення з існуючими мовними одиницями. Залучення методологічного інструментарію *теорії інтеграції ментальних просторів* Ж. Фоконьє та М. Тернера дозволило унаочнити когнітивний рівень взаємодії між складниками ОЛО, встановити асоціативні зв'язки між сигніфікатом і сигніфікантом, продемонструвати функціонування ОЛО у конкретному контекстуальному середовищі. Застосовані методи уможливили розробку алгоритму лінгвокогнітивного конструювання значення ОЛО за такою послідовністю етапів: *лінгвокогнітивна процедура* → *лінгвокогнітивна операція* → *лінгвокогнітивний механізм*.

Арсенал комунікативно-когнітивної парадигми включає: *інтерпретаційно-текстовий* і *контекстуальний* аналіз, що залучалися з метою виокремлення okazіонально маркованих контекстів (за методикою В. Г. Ніконової). *Семіотичний* аналіз мультимодального тексту, що інтегрує здобутки теорії дискурсу, міжкультурної комунікації, історії, соціології, був задіяний з метою встановлення рівнів драмедії (ектрадієгетичний і дієгетичний) та опису взаємодії між колективним автором, аудиторією, культурним контекстом, персонажем-медіатором і іншими персонажами. *Конверсаційний* аналіз дозволив проаналізувати роль ОЛО у випадках успішної інтеракції чи комунікативної невдачі, здійсненої в умовах досліджуваного кінодискурсу. У межах наукового спрямування *метаконтекст* – *мислення* – *мова* –

мовлення наскрізний метод критичного дискурс-аналізу уможливив виокремлення типових ознак кінодискурсу як форми соціальної практики, висвітлення співвідношення між екстралінгвальним контекстом, когнітивною діяльністю та її мовленнєвою актуалізацією у інтерперсонажних комунікативних ситуаціях. Методи кількісного та описового аналізу застосовувалися впродовж усіх етапів дослідження для визначення частотної дистрибуції ОЛО, формування вибірки, класифікації та інтерпретації виявлених закономірностей.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що *вперше* досліджено комунікативно-когнітивний вимір оказіонального словотворення. *Вперше* визначено роль ОЛО у реалізації маніпулювання глядацькою свідомістю на двох рівнях кінодискурсу: глибинному та поверхневому; розроблено і задіяно методіку дослідження комунікативно-когнітивної площини оказіонального словотворення, що може у подальшому застосовуватися під час аналізу подвійної цільової спрямованості ОЛО в інших жанрах кінодискурсу. У дисертації *новим* є те, що:

- проаналізовано роль лінгвокреативності у щоденному спілкуванні, імітованому у англomовному кінодискурсі;

- виявлено функції ОЛО в актуалізації маніпулятивних комунікативних стратегій самопрезентації і презентації інших персонажів у гібридному комедійно-драматичному жанрі кіно;

- визначено роль ОЛО у самовираженні, саморекламі та презентації себе як бренду на внутрішньофільмовому рівні та у конструюванні «цитованих» героїв на крізьфільмовому рівні;

- запропоновано терміни «оказіонально маркований контекст», що реферує до мікроконтексту функціонування ОЛО, та «драмедійна іронія» на позначення способу відображення скептичного жіночого світосприйняття та іронічного ставлення до сімейно-родинних цінностей на початку ХХІ століття;

- розкрито тенденцію репрезентації агрегованого, конденсованого та модифікованого знання у дискурсивній реалізації маніпулятивних стратегій відповідно до композиційних форм драмедії.

Теоретичне значення здійсненого дослідження полягає у його внеску у лінгвокогнітологію (когнітивний аналіз жанрів і піджанрів кінодискурсу), у теорію лінгвокогнітивного моделювання (розробка алгоритму лінгвокогнітивного конструювання значення агрегованих, конденсованих і модифікованих ОЛО), у телевізійну риторіку (виокремлення ОМК, розгляд ОЛО як засобів аудіальної видовищності з метою стимуляції цитування героїв і зближення їх із глядацьким загалом); у теорію прагмастистики й іміджмейкінгу (конструювання образу персонажів і створення культової героїні).

Практична цінність отриманих результатів і положень полягає у можливості їх використання під час викладання теоретичних дисциплін, як-то: стилістика (розділ «Стилістична лексикологія», «Лексико-семантичні стилістичні фігури і прийоми»), морфологія (розділ «Експресивний словотвір»), комунікативна лінгвістика (розділи «Комунікативний макрорівень дискурсу», «Основи теорії комунікації»), а також спецкурсів із теорії дискурсу (розділ «Кінодискурс»), неології (розділ «Оказіональне

словотворення)), когнітивної семантики (розділ «Когнітивне моделювання»), журналістики (розділ «Телевізійна риторика»), соціолінгвістики та кіномистецтва, а також під час підготовки студентських науково-дослідних і кваліфікаційних робіт, а саме: курсових, дипломних і магістерських студій.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на 6-ти міжнародних науково-практичних конференціях: «Україна на шляху до розбудови національної держави: історична спадщина, суспільно-політична реальність та соціокультурна перспектива» (Ужгород, 2012), «Проблеми утвердження та перспективи розвитку української державності, нації та духовності: історія та сучасність» (Ужгород, 2013), The second Visegrad 4 Heritage Workshop (Poland, Jaroslaw, 2013), «Традиції та сучасність українського цивілізаційного простору: проблеми духовної, державної, національної єдності» (Ужгород, 2014), «Мова та культура: сучасні аспекти співвідношення» (Одеса, 2015), «Історичні та духовні чинники консолідації української держави, нації та суспільства» (Ужгород, 2015).

Публікації. Основні положення та результати дослідження висвітлено в 11-ти одноосібних публікаціях загальним обсягом 2 др. арк., серед яких: 5 наукових статей у фахових виданнях України, 3 статті у закордонних виданнях, матеріали доповідей на 2-х конференціях.

Обсяг і структура дисертації. Дисертація складається з переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів із висновками до них і відповідними списками використаних джерел наукової літератури загальною кількістю 384 джерела, з них 185 зарубіжних, довідкової літератури та джерел ілюстративного матеріалу до кожного з розділів. Загальний обсяг дисертації становить 312 с., із них – 191 с. основного тексту, включаючи 21 таблицю і 15 рисунків. У Додатках візуалізуються систематизовані дані у вигляді таблиць і рисунків. Кожний із чотирьох додатків складається з декількох таблиць, загальна кількість яких становить 18.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дисертаційної розвідки, визначено мету, предмет, об'єкт, завдання і методи дослідження; розкрито наукову новизну, висвітлено теоретичну і практичну значущість отриманих результатів, сформульовано ключові положення, що виносяться на захист, окреслено обсяг і структуру дисертації, а також апробацію отриманих результатів дослідження.

У першому розділі **«Теоретичні засади дослідження оказіонального словотворення у сучасному англomовному кінодискурсі у лінгвокогнітивній і комунікативно-когнітивній парадигмах»** охарактеризовано категорійно-поняттєвий апарат; узагальнено основні типи оказіонального словотворення крізь призму лінгвокогнітології та розглянуто теорії дослідження кінодискурсу.

У витоках дослідження оказіонального словотворення у кінодискурсі знаходяться монументальні праці видатних представників географічно-детермінованих шкіл оказіоналістики, що спричинили становлення декількох взаємодоповнюючих підходів: *структурного* (О. Баталов, О. Габінська, С. Ільсова, Ю. Зацний, С. Карпіловська, Ж. Колоїз, Р. Намітокова, О. Стишов, О. Турчак, Е. Ханпіра,

М. Шанський та ін.), у центрі якого: ОЛО крізь призму опозиції форма – зміст, співвіднесеність ОЛО із потенціалізмом і неологізмом і визначення статусу ОЛО відносно поняття «норма»; *комунікативно-функціонального* (К. Buzassiova, D. Crystal, P. Hohenhaus, S. Kemmer, L. Lipka, O. Martincova, J. Munat, P. Stekauer та ін.), сфокусованого на етимологічних параметрах ОЛО, які диференційовані як індивідуально-авторські та мовленнєві, що виникають під час мовленнєвого акту внаслідок обмовки чи жартівливого переінакшення, що створює мовну гру, та *синергетичного* (О. Бабелюк, С. Єнікєєва, Ю. Кійко, А. Полікарпов та ін.), який розглядає ОЛО як макрорівнєві флуктації – стимулятори перезавантаження мовної системи та збереження мовної автентичності.

У ракурсі *лінгвокогнітивної* парадигми ОЛО містять кванти інформації, що розкривають авторську перцепцію і лінгвокреативне осмислення дійсності. ОЛО є результатом мисленнєвих дій (Н. Дарієнко), фіксацією знань аксіологічного характеру (Л. Абросімова), кореляцією між новим і попереднім досвідом мовця (О. Баталов) і розглядається як носій прототипної категорії (А. Renouf, D. Porto), що об'єднує сітку значеннєвих проєкцій новотвору (А. Lehrer), можливих змістів одиниці, взаємопов'язаних за допомогою аналогії, метафоричних і метонімічних співвідношень.

Комунікативно-когнітивна парадигма змістила акцент на нерозривність мислення, мови, мовлення й екстралінгвальної дійсності, а отже на комунікативну актуалізацію когнітивного наповнення ОЛО, що вербалізують комунікативні стратегії, тактики і прийоми. Отже, ОЛО є результатом авторської інтенції передати нове знання як комплекс аксіологічно-емоційних вражень автора з метою стимуляції реакції реципієнта (Н. Дарієнко), а оказіональна деривація у кінодискурсі розглядається як акт нелінійної комунікації (R. Janney) з наявними адресатом (знімальна група), комунікативною інтенцією (пресупозиція) та адресантом (глядацька аудиторія) (І. Шевченко). Відповідно, у фокусі аналізу – глибинні мотиви та метаконтекст, що розкривають прагнення персонажів до схвалення, осуду, привертання уваги з перспективи знімальної групи з урахуванням «спільного репозитарію знань» (M. Dynel) як єдності соціокультурного контексту і точок перетину асоціативно-ціннісного арсеналу адресата й адресанта.

У контексті зазначених наукових векторів вважаємо **оказіональні лексичні одиниці** нестандартними новотворами, утвореними у результаті майстерної маніпуляції узуальними ресурсами, що залежать від індивідуальної лінгвокреативності, надають підсиленої експресії мовленнєвому акту і мають не поняттєве, а сенсорно-емотивне наповнення.

Рушійною силою творення ОЛО у кінодискурсі є лінгвокреативність, яку диференціюють як лінгвокреативність у літературі з фокусом на майстерності митців слова (Г. Монастирецька, О. Ребрій, Б. Серебренніков, D. Crystal, R. Pope, P. Stekauer та ін.) та мовленнєва лінгвокреативність (К. Buzassiova, R. Carter, R. Jones, J. Maybin, O. Martincova, J. Swann та ін.), в основі якої – навмисне переінакшення мовних ресурсів у процесі комунікативного акту (L. Bauer, K. Kuiper) чи ненавмисні обмовки (S. Atkins, P. Hohenhaus, L. Lipka, B. Szymanek), що створюють мовну гру. Інтегруючи доробки обох підходів, **лінгвокреативністю** вважаємо здатність користувачів мови творчо

перформатувати наявний мовний матеріал з урахуванням соціального контексту та застосовувати його з гумористичною метою, що є передумовою креації оказіоналізмів.

Сферою маніфестації лінгвокреативності як процесу творення мовних аномалій з метою здійснення маніпулятивного впливу на глядача виступає кінодискурс. Вивчення кінодискурсу включає аналіз із позицій прагмалінгвістики (М. Єфремова, М. Ворошилова, Г. Слишкін, М. Alvarez-Pereyre, J. Mittel та ін.), соціолінгвістики (А. Зарецька, L. Bleichenbacher, E. Hill-Parks, R. Mesthrie, K. Richardson та ін.), кіносеміотики (Ю. Лотман, S. Prince, P. Wollen та ін.), когнітивістики (Л. Кіященко, Є. Колодіна, R. Jakobson та ін.), прагматики (І. Коваленко, M. Bednarek, M. Dynel, S. Hall, S. Kozloff, P. Quaglio, E. Stokoe та ін.), політичної ідеології (J. Androutsopoulos, F. Rossi та ін.). Отже, **кінодискурс** трактуємо як мультимодальну систему з розгалуженою типологією і цільовою спрямованістю, засновану на комплексі світоглядних, соціокультурних і біхевіоральних патернів, відмінну від наративного тексту завдяки ефекту «зовнішнього підслуховування» (S. Kozloff, J. Jaeckle). Кінодискурс передбачає взаємодію між учасниками (колективний автор, персонажі, колективний глядач / підслуховувач і дослідник-метареципієнт) на двох рівнях: дієгетичному (персонаж → персонаж) та крізьфільмовому (колективний автор → глядач) (І. Коваленко, R. Janney). Іншими рисами кінодискурсу є такі: візуально-аудіальний вимір наративних структур (M. Kuhn, N. J. Schmidt); жанрова та мовна стереотипізація; ефект присутності глядача (J. Jaeckle); амбівалентна точка зору (R. Janney).

У другому розділі «**Методологічні засади дослідження оказіонального словотворення у сучасному англomовному кінодискурсі у лінгвокогнітивній і комунікативно-когнітивній парадигмах**» у результаті застосування методологічного інструментарію заявлених парадигм запропоновано авторську методику дослідження оказіонального словотворення у кінодискурсі, яка складається з 4-х етапів.

Перший етап – це аналіз кінодискурсу з використанням загальнонаукової (*індукція, дедуція, аналіз і синтез*) і когнітивно-дискурсивної методології, зокрема критичного *дискурс-аналізу*, *семіотичного* аналізу і *контент-аналізу*. Використання критичного *дискурс-аналізу* уможливило визначення характерних ознак драмедії «СТМ», у центрі якої – стилі життя реалізованої молоді жінки, її феміністичні переконання на протигагу традиційним цінностям. Термін «драмедія» (M. Bednarek, C. Bubel, M. Toolan, R. Piazza та ін.) виник у 80-і рр. ХХ ст. на позначення гібридного телевізійного жанру, що синтезує характерні риси драми і комедії. Метод *семіотичного* аналізу мультимодального тексту уможливив встановлення особливостей драмедії, а саме: 1) обігрування популярного стереотипу; 2) кмітливі словесні перепалки, гіперболізованість емоцій, комічна подача персуазивної інформації; 3) презентація героїв як соціально-культурних «стереотипів»; 4) значна увага до сімейних й інтимних стосунків (J. M. Rey); 5) хепіенд у вигляді церемоніальних ритуалів. *Контент-аналіз* розкриває зміст драмедії «СТМ»: жіночу дружбу чотирьох тридцятип'ятилітніх героїнь, неприховані подробиці їх інтимних експериментів, пошуки Містера Досконалості та «урбаністичну самотність» (A. Auster).

Отже, **драмедія** – це гібридний комедійно-драматичний жанр розважального телевізійного кіно, знятий за поширеною телевізійною формулою, що поєднує яскраво виражену стилістику та впізнаваний риторично-візуальний комплекс.

Другий етап методики комплексного дослідження репрезентований сукупністю методів *інтерпретаційно-текстового* і *контекстуального* аналізу з метою вилучення **оказіонально-маркованих контекстів** (далі ОМК), які трактуємо як фрагменти тексту, у яких сукупність мовних і позамовних чинників розкриває зміст актуалізованої ОЛО. ОМК варіюються залежно від їх обсягу, що дорівнює: 1) діалогічній або монологічній репліці, що складається з одного речення, зміст якого є достатнім для розкриття змісту актуалізованої ОЛО, наприклад: *Barkley, a notorious modelizer <...> maintained a fabulous lifestyle despite never having sold a single painting* (S. 1); 2) діалогічній або монологічній репліці, що складається з кількох речень, наприклад: *<...>A relationship without pain is a relationship not worth having. To some, pain implies growth. But how do we know when the growing pains stop <...> and the “pain-pains” take over?* (S. 2); 3) діалогічному мікротексту, що складається з кількох діалогічних реплік, наприклад: *– I got a message from this other fella, which only proves my theory: the only thing a girl needs to get a date is another date. – And did you say “yes”? – No. I'm not going on a simu-date* (S. 6).

Формування корпусу ОЛО відбувалося *методом суцільної вибірки* шляхом *лексикографічної перевірки* за принципом некодифікованості (Ю. Зацний). Систематизація виокремлених ОЛО, визначення і встановлення співвідношення між домінуючими та менш репрезентованими типами оказіонального словотворення відбувалися із залученням *структурного, словотвірного і морфологічного* аналізу, процедури *транскрибування* ОЛО. У результаті *кількісних підрахунків* було виокремлено 2431-у ОЛО у 1265-ти ОМК, що становить 43% загального обсягу аналізованих текстів (2737 сторінок).

Третій етап передбачав аналіз когнітивної природи ОЛО із використанням інструментарію лінгвокогнітивної парадигми, а саме *когнітивного мапування* із залученням інструментарію *інтеграції ментальних просторів* М. Тернера та Ж. Фоконьє, що проілюструємо конденсованим ОЛО *Manhattan*, утвореним зрощенням апокопи іменника *Men* з афerezною іменника *Manhattan* ‘міський округ Нью Йорку’. Увідні простори *Men* і *Manhattan* формують інтегрований простір, смисловий обсяг якого об’єднує усталену інформацію (К. Никитченко) – «безпосередні смислові компоненти» (Ю. Савіна), зафіксовані у словникових дефініціях, а саме: «жива істота, що характеризується віковими, гендерними та соціальними ознаками», «особа чоловічої статі», «чоловік, коханець» (смислові компоненти простору 1 “Men”); «округ», «територія», «комерційний центр», «культурний центр», «престижний район» (смислові компоненти простору 2 “Manhattan”) та асоціативні смислові компоненти, як-то: «кар’єра», «успіх», «стосунки», «кохання» (пов’язані з простором 1), «багатство», «гроші», «розкіш», «богема» «мода», «жінка» (пов’язані з простором 2). У результаті виникає новий смисл інтегрованого простору *Manhattan* ‘територія чоловіків’ – престижний район, де жінки сподіваються знайти успішного і заможного чоловіка, прагнучи самореалізації та неземного кохання.

Четвертий етап передбачає застосування комунікативно-когнітивної методології, а саме: *конверсаційного, контекстуально-інтерпретаційного і функціонально-прагматичного* аналізу з метою розкриття прагматичного потенціалу

ОЛО, що у кінодискурсі відбувається за такою схемою: *спосіб творення ОЛО* → *інформаційне навантаження ОЛО* → *стилістична фігура та її функція* → *комунікативний прийом* → *комунікативна тактика* → *комунікативна стратегія*.

Механізм актуалізації за допомогою ОЛО комунікативної стратегії *маніпулятивної презентації інших персонажів* розглянемо на прикладі okazionalного бленду *manthrax* (*man* ‘чоловік’ + *anthrax* ‘сибірська виразка’) у такому ОМК: – *I can't even be around that man. He's dangerous and toxic. – So, he's manthrax?* (S. 5). У респонсивній репліці “*So, he's manthrax?*” Керрі порівнює чоловіка з бактеріальним захворюванням шляхом застосування ОЛО *manthrax* ‘не чоловік, а язва’. Висміювання особи за допомогою ОЛО *manthrax* актуалізує комунікативний прийом *лейбелінгу*. Негативна презентація іншого персонажа шляхом таврування його фірмових або типових рис за допомогою лейбелінгу актуалізує комунікативну тактику *негативної презентації інших персонажів*: Керрі таврує невірного коханця Саманти Річарда Райта з метою надання негативно-сатиричної евалюації чоловікам-зрадникам, стосунки з якими завдають психологічного болю. Оскільки колективний автор комічно змальовує сутність таких усвідомлених «токсичних» стосунків, то реалізується комунікативна стратегія *маніпулятивної презентації інших персонажів*.

Третій розділ «**Лінгвокогнітивні характеристики okazionalних лексичних одиниць у сучасному англomовному кінодискурсі**» присвячено розкриттю когнітивної природи ОЛО шляхом лінгвокогнітивного конструювання їх значення.

Способи okazionalного словотворення класифіковано у дисертації з урахуванням характеру «упакування» квантів знання (В. Бялик), у результаті виділено: 1) агреговані – 1409 ОЛО, 58%, 743 ОМК; 2) модифіковані – 753 ОЛО, 31%; 396 ОМК; 3) конденсовані – 267 ОЛО, 11%, 141 ОМК.

Агреговані ОЛО, в основі яких нарощення смислів і формування нового смислового поля внаслідок *лінгвокогнітивної процедури комбінації* (В. Бялик), репрезентовані одиницями, утвореними шляхом словоскладання й афіксації. Композитні ОЛО (1069 ОЛО; 44%) класифікуємо за структурно-семантичними параметрами та позицією семантичного ядра:

1) аддитивні еноцентричні правоядрові композити (662 ОЛО, 61%): NN (443 ОЛО, 54%: *clam-mouth* ‘чоловік, що погано цілується’), VN (*crybaby* ‘дівчина, у якій можна поплакати на плечі’), AdjN (*Eurotrash* ‘євросміття’); N^{Proper}N (17 ОЛО, 1,5%: *Manolos-obsession* ‘захоплення брендом Маноло Бланік’); NN з семантично-знебарвленим ядром “thing” (106 ОЛО, 13%: *Miranda thing* ‘секрет про вагітність Міранди’); NN з латинським або грецьким елементом (18 ОЛО, 1,5%: *pseudo-straight* ‘удавані гетеросексуали’); редуплікативні NN з ідентичними компонентами (54 ОЛО, 9%: *coulda-woulda-shoulda*) та копулятивні композити без вираженого семантичного ядра і рівносильними компонентами (1,5%): NN (*transgender-hooker* ‘трансшльондра’) і NNN (*model-hustler-junkie* ‘модель-негідник-наркоман’);

2) аддитивні екзоцентричні композити (61 ОЛО, 7%): NAdj (28 ОЛО: *relationship-savvy* ‘проникливий і обережний у стосунках із протилежною статтю’), NV/AdjV (25 ОЛО: *shoe-shame* ‘докоряти покупкою взуття’, *goodhumour* ‘розсмішити’), композити NN, засновані на метафорично-метонімічних відношеннях

між конститuentами (*perfume-ads* ‘моделі у рекламі парфумів: *The man had slept with half-the-perfume-ads in September's 'Vogue'* (S. 1)

3) композитні ОЛО змішаного типу (232 ОЛО, 11%): герундіальні номінативні композити NGer (*expiration-dating* ‘залицяння із простроченим терміном дії’); партиципціальні ад’єктивні композити NP₁ (*funky-tasting* ‘огидний на смак’) і NP₂ (*well-heeled socialite* ‘світська левиця на височенних підборах’); парасинтетичні композити NV_{suf} (ОЛО *core-shaker* ‘нутросколихувач’, утворена від дієслівного словосполучення *shake one's core* ‘сколихнути нутро, вразити до глибини душі’);

4) голофразис (310 ОЛО, 28%), що компресивним, але семантично об’ємним чином описує явище, наприклад: *poor-single-you looks* ‘співчутливі погляди, спричинені відсутню постійного партнера’.

Афіксальні ОЛО (365 ОЛО, 15%) представляють префіксальні, суфіксальні, циркумфіксальні (додавання і префікса, і суфікса) та інфіксальні (переважно утворені додаванням інфіксів –*bloody-* і –*fucking-*) ОЛО. Префіксацію та суфіксацію реалізовано майже рівносильно, тоді як циркумфіксація й інфіксація не продемонстрували продуктивності (4 ОЛО: *interfrendtion*, *interfuntion* ‘пошук друзів і розваг за кордоном’, *fifty-fucking-two* ‘п’ятдесят-у біса-два роки’). Домінантними афіксами стали –*y/ie* (*dickey*), –*er* (*fiveam-er*), –*less* (*labelless*), –*licious* (*bootilicious*), *non-* (*non-date*), *un-* (*uninnocence*), *re-* (*revirginisation*), що приєднуються переважно до ненормативних твірних основ, оскільки засилля обценної лексики є індикатором розмовного стилю.

В основі лінгвокогнітивної сутності ОЛО (О. Баталов, В. Бялик, Н. Дарієнко, К. Никитченко, М. Четіна) є здатність okazionalizmів фіксувати, акумулювати й реінтерпретувати елементи знання про дійсність крізь призму світосприйняття автора з метою оперування неочікуваними асоціативними зв’язками між увідними просторами. Лінгвокогнітивна природа ОЛО зумовлена сукупністю ментальних дій адресанта, а саме: мотиваційних когнітивних процедур, операцій і механізмів (О. Селіванова, Л. Белехова) у процесі творення нової одиниці. З метою розкриття лінгвокогнітивної природи ОЛО застосуємо модель інтеграції ментальних просторів і лінгвокогнітивне конструювання значення okazionalizmів. Продемонструємо когнітивний процес розкриття лінгвокогнітивної природи агрегованих ОЛО на прикладі композитної ОЛО у такому ОМК: – *I am leading the way through the menopause maze. With my <...> bioidentical estrogen cream, progesterone cream, a touch of testosterone. – She's the hormone-whisperer. – Okay, go ahead, laugh. By the time you ladies are 50, I'll be 35* (Movie 2). Творення агрегованого ОЛО *hormone-whisperer* вмотивовано послідовністю таких мисленневих дій, як: 1) лінгвокогнітивна **процедура** (далі ЛП) **структурно-семантичної аналогії** (В. Бялик): ОЛО *hormone-whisperer* виникла за аналогією з назвою кінодрами Р. Редфорда “Horse-Whisperer” («Заклинатель коней»); 2) лінгвокогнітивна **операція** (далі ЛО) **порівняння**: п’ятдесятилітня Саманта, зосереджена на підтриманні гормонального балансу, уподібнюється дресирувальнику коней; 3) лінгвокогнітивний **механізм** (далі ЛМ) **акумуляції смислів**: проведення асоціативних кореляцій між увідними просторами “hormone” і “whisperer” і комбінації смислових компонентів, що актуалізує виникнення інтегрованого смислового простору ‘заклинателька гормонів’ із комічним забарвленням, тобто ‘повелителька гормонів’.

Отже, лінгвокогнітивна природа агрегованих ОЛО, зумовлена комбінацією мисленневих дій, у результаті яких «змішуються» (Ю. Єрмоленко) елементи увідних просторів, у такій послідовності: ЛП *структурно-семантичної аналогії* → ЛО *порівняння* → ЛМ *аккумуляції смислів*, що пояснюють механізм творення агрегованих ОЛО, а стрілки показують поетапність зв'язків між когнітивними процесами, задіяними під час прирощення смислів, що лежать в основі інфомісткої словотвірної структури агрегованих ОЛО.

Модифіковані способи словотворення посідають друге за кількістю місце та представлені ОЛО, що постали як результат конверсії, і ОЛО, утвореними за аналогією.

Конверсія (389 ОЛО, 16%), заснована на ЛП інтертекстуалізації, асоціації, інтенсифікації сприйняття дійсності, маніфестована основними моделями (N→V, V→N, N→Adj), серед яких найпоширенішими є: N→V (221 ОЛО, 57%: *I swear, if you "Pollyanna-out" on me today, I'll have to hit you with this rice pudding* (S. 1)); V→N (23 ОЛО, 6%: – *That's a total disconnect. – A disconnect? You writers are word-Nazis* (S. 3)), та другорядними моделями (Prep / Conj / Particle→N, Affix→N, Phrase→N), серед яких найпродуктивнішою є модель делокутивної конверсії, що конвертує субстантивовані прикметники у функції звертань у дієслова: – *Hey, gorgeous. – Don't "gorgeous" me! You're three hours late* (S. 4).

ОЛО, утворені за аналогією (364 ОЛО, 15%) на основі ЛП видозміни інформаційно-сислового плану (В. Бялик), широко застосовуються у діалогічному мовленні та представлені двома типами: словотворенням за аналогією у безпосередньому діалогічному контексті (80 ОЛО, 22%): – *Aren't I a little old to be introduced as your boyfriend – Point taken. From now on, you'll be my man-friend* (Movie 1), де Керрі називає свого сорокалітнього коханця «немолодим хлопцем», і словотворенням без словотвірного зразка у безпосередньому контексті (57 ОЛО, 15%), що ґрунтується на інтертекстуальності й енциклопедичних знаннях глядача, наприклад, вигук *Abu-dabi-du!* (Movie 2) Міранди, захопленої поїздкою до Абу-Дабі, є алюзією на вигук-привітання *Scoobi-doobi-doo* у мультфільмі «Скубі-ду».

Процес розкриття лінгвокогнітивної природи модифікованої ОЛО продемонструємо на прикладі звукоімітуючого дієслова-конверсива *zsa-zsa-zsu* в ОМК у діалозі між Самантою та Керрі, темою дискусії яких є крах відносин у шлюбі, спричинений відсутністю шаленого кохання, від якого мурашки по шкірі: – *How do you sustain a relationship without the zsa-zsa-zsu? Isn't that what gets you through the years? Even if it [love] fades, at least you remember it zsa-zsa-zsu* (S. 5). ОЛО *zsa-zsa-zsu* є конвертованим дієсловом, утвореним від звукоімітуючого okazіонального іменника *the zsa-zsa-zsu*, що буквально означає 'тріпотіння'. Творення модифікованої ОЛО *zsa-zsa-zsu* зумовлено такою послідовністю ментальних дій: 1) ЛП **модифікації інформаційного навантаження**: мотивуюча одиниця (S. Martsa) *the zsa-zsa-zsu* містить смисловий компонент 'тріпотіння крилець метелика', а «мотиват» *to zsa-zsa-zsu* означає 'тріпотіти'; 2) ЛО **метафоричного перенесення**: як мотивуюча одиниця, так і мотиват корелюють з «асоціативним смисловим компонентом» (Ю. Савіна) увідного простору 1 – ідіомою *to get butterflies in one's stomach* 'переживати надзвичайну схвильованість', що ґрунтується на фонових знаннях глядача, а

смісловий компонент «спричинена коханням» виділяється з опорою на ОМК. Тобто ОЛО *to zsa-zsa-zsu* ‘тріпотіти’, який застосовує Керрі у діалозі про кохання, імітуючи звук крилець метелика, асоціюється у глядача з душевним трепетом, спричиненим закоханістю; 3) **ЛМ асоціації на основі розширення змістового плану**: інтегрований простір *to zsa-zsa-zsu* ‘бути закоханим’ виникає на основі зв’язків функціональної трансорієнтації (С. Єнікеева), тобто переінтерпретації функціонального потенціалу мотивуючої одиниці (С. Єнікеева): *агент дії* (тріпотіння) → *дія* (тріпотіти, хвилювати) → *стан* (відчувати трепет, бути закоханим). Таким чином, репліку *Even if it [love] fades, at least you remember it zsa-zsa-zsu* інтерпретуємо так: як підтримувати стосунки без кохання? <...> Навіть коли воно [кохання] минає, ти пам’ятатимеш, якою закоханою була.

Отже, розкриття лінгвокогнітивної природи модифікованих ОЛО зумовлено сукупністю мисленневих дій у такій послідовності: ЛП *модифікації інформаційного навантаження* → ЛО *метафоричного перенесення* → ЛМ *асоціації на основі розширення змістового плану*.

Найнижчу словотворчу активність продемонстрували кондесовані способи okazіонального словотворення (контамінація та аббревіація), що спричинено складністю творення і декодування значення ОЛО впродовж комунікативного акту. Контамінація (146 ОЛО, 6%) представлена накладальними (*manthrax*) і субституційними (*mid-wife crisis*) блендами, а аббревіація – складовими і складноскладовими скороченнями (121 ОЛО, 5%), утвореними у результаті синкопи (*prenups* – *prenuptial agreements*) й апокопи (*cosmo* – *cosmopolitan*).

Процес розкриття лінгвокогнітивної природи кондесованого okazіонального словотворення проілюструємо накладальним блендом *gallerina* в ОМК: *Charlotte considered herself a “gallerina”. B.A. in Art History, minor in Finance. She was determined to find the perfect replacement. Someone bright, someone smart, someone like Charlotte* (S. 4). Інтеграція ввідних просторів “gallery” і “ballerina” зумовлює виникнення інтегрованого простору “gallerina” – ‘адміністратор галереї’. Лінгвокогнітивна природа okazіонального бленду *gallerina* розкривається у послідовності ментальних дій: 1) **ЛП «компресії»** (В. Бялик): коротко і влучно описується сфера діяльності Шарлотт Йорк із метою підвищення ефективності передачі інформації; 2) **ЛО порівняння** (адміністраторка галереї прирівнюється до танцівниці) з наступною **ЛО накладання** (ОЛО *gallerina* = афераза мотивуючої лексеми *gallery* + апокопа модифікуючої *ballerina*); 3) **ЛМ концентрації смислів**: співставлення асоціативних зв’язків між компонентами ввідних просторів, тобто ОЛО характеризує представницю американської еліти з витонченою, як у балерин, зовнішністю, інтелігентну й недоступну у стосунках із протилежною статтю.

Отже, розкриття лінгвокогнітивної природи кондесованих ОЛО зумовлена сукупністю мисленневих дій у такій послідовності: ЛП *компресії* (стягнення формальної оболонки) → ЛО *порівняння*, що супроводжується ЛО *накладання* → ЛМ *концентрації смислів*, що акцентує на смисловому навантаженні інтегрованого простору на тлі *компресії* формальної оболонки.

У четвертому розділі «**Комунікативно-когнітивний аспект оказіонального словотворення у сучасному англійському кінодискурсі**» розкрито роль різних словотвірних типів ОЛО у реалізації комунікативних стратегій (далі КС), і відповідних комунікативних тактик (далі КТ) і комунікативних прийомів (далі КП) у їх межах.

ОЛО у драмедії «СТМ» беруть участь у реалізації КС маніпулятивної самопрезентації і КС презентації інших персонажів, що корелює з основними функціями ОЛО у кінодискурсі, а саме атракцією та маніпуляцією.

КС маніпулятивної самопрезентації (1167 ОЛО, 644 ОМК, 48%) утілюється кооперативними КТ (відповідність комунікативної інтенції адресанта та готовності і здатності адресата декодувати повідомлення: 826 ОЛО, 465 ОМК) і некооперативними КТ (інтенсифікація мовленнєвої дисгармонії: 341 ОЛО, 190 ОМК), реалізованих рядом відповідних КП.

Кооперативна КТ передачі позитивної інформації про себе реалізується шляхом КП самореклами й екземпліфікації.

КП самореклами, яка має за мету представити себе сформованим брендом, що корелює з авторською інтенцією створити образ «цитованої» героїні, вербалізуються фігурами якості, зокрема експресивними номінаціями й епітетами, що виражені блендами (112 ОЛО, 69 ОМК: *I am Carrie Bradshaw, a "sex-pert"*), композитами (98 ОЛО, 51 ОМК: *I was a sex-columnist*), голофразисними конструкціями (87 ОЛО, 46 ОМК: *I'm a "solve-your-own-problems" kind of gal*), афіксатами (73 ОЛО, 38 ОМК: *I am a loveaholic*), менше – скороченнями (17 ОЛО, 7 ОМК: *I am <...> to live in a neighborhood that's trendy by day and tranny by night*). Фігури наростання представлені градаціями, вербалізованими різними словотвірними типами ОЛО в одному ОМК: *I'm a non-Model. But the modeliest of real people <...> I'm gonna supermodel and supersize that!*).

КП екземпліфікації, який застосовується з метою максималізації достовірності патернів спонтанних діалогів в умовах стилізованої комунікації, діє виключно на екстрадієгетичному рівні, адже відображає намір колективного автора якомога правдоподібніше відтворити реалістичність комунікованої інформації. Основним мовним засобом є анафоричні й катафоричні композити з «порожнім сигніфікатом» *thing* (P. Hohenhaus), що реферує до попереднього чи наступного контексту з метою створення ілюзії природньої спонтанної розмови (83 ОЛО, 44 ОМК): *He said, "Meet me for a drink thing." – Well, "thing" is good* (S. 2).

Кооперативна КТ передачі інформації про себе реалізується шляхом КП апелювання до асоціацій глядацької аудиторії і КП апелювання до емоцій адреса.

КП апелювання до асоціацій глядацької аудиторії (140 ОЛО, 74 ОМК) базується на інтертекстуальності: колективний автор апелює до асоціативного ряду адресата з метою змусити глядача переглянути своє розуміння і ставлення до явища шляхом алюзійних дотепів – посилянь на прецедентні тексти, уособлені мистецькими й популярними артефактами: *We should open a brothel in every neighborhood, like Starbucks. Starfucks*. Також зазначений КП утілюється у драмедії за допомогою метафоричної та метонімічної антономазії, які вербалізовано ОЛО, утвореними за аналогією (60 ОЛО, 28 ОМК): *How very GeorgeMichael of you!* (S. 4)

КП апелювання до емоцій адреса (220 ОЛО, 108 ОМК) полягає у зверненні до глядацької емпатії, тобто ОЛО сприяють конструюванню релевантного до ціннісно-світоглядного арсеналу глядача образу героїні, що актуалізується за допомогою афіксивів (14 ОЛО, 7 ОМК), композитів (110 ОЛО, 58 ОМК), голофразисних конструкцій (30 ОЛО, 16 ОМК), конверсивів (66 ОЛО, 35 ОМК) у складі колокацій типу: 1) I feel / felt (I am / was feeling) + ОЛО (*I'm feeling hey-world-I'm-thirty-five!*); 2) I felt / was feeling like + ОЛО (*Nothing makes you feel like more of a non-couple than creating another non-couple*); 3) субстантивні ОЛО + feelings (*The months apart...shed a new light on his shower-free feelings about sex*); 4) дієслівна ОЛО + feelings (*One of the great things about living in New York City is that you don't sugar-coat your feelings*); 5) It's so + ОЛО (*It's so ninth-grade of you*); 6) emotional + ОЛО (*How can you have had an emotional mini-drama already*); 7) інтенсифікатори damn / hell / fucking + ОЛО (*You're the hell dump-friendly*).

Некооперативна КТ передачі негативної інформації про себе реалізується шляхом КП неввічливості, КП епатажу.

КП неввічливості (71 ОЛО, 37 ОМК) реалізується епітетами, апелятивами, вираженими ОЛО з експресивно-оцінною конотацією, словами-табу (63 ОЛО, 33 ОМК) та дисфемізмами (8 ОЛО, 4 ОМК), вираженими ОЛО з нецензурним компонентом, наприклад: *This is a sex-sprain. – <...> He's a regular jerk-de-soleil* (S. 6), де експресивно-оцінна ОЛО, співзвучна з назвою циркової трупи *cirque-de-soleil*, позначає незграбного коханця.

КП епатажу (141 ОЛО, 74 ОМК), яка сприяє конструюванню образу харизматичної антигероїні методом експлуатації «заборонених» тем, а також жіночої сексуальної розпусності, реалізується порівняннями, антитезами, метафорами, вираженими: ОЛО, утвореними за аналогією (59 ОЛО, 31 ОМК), конверсивами (48 ОЛО, 25 ОМК) у конструкціях, як-от: like / as if + I + be + ОЛО (*like I was fuckenstein*), композитами (34 ОЛО, 18 ОМК): – <...> *I masturbated to my priest. Friar-fuck. – It's all very Thorn-Birds.*

Некооперативна КТ самоглузування реалізується шляхом КП самоглузування і КП «втечі від саморозкриття».

КП саморозкриття (90 ОЛО, 48 ОМК), який є характерною для осіб (етнічних, сексуальних тощо), які апріорі позиціонують себе меншовартісними, ґрунтується на виправданні персонажем власних дій, низькій самооцінці і передбачає ідентичних адресанта й адресата. Стилістичним індикатором виявилися літоти, вербалізовані ОЛО з негативними префіксами (*So we stood and bubble-wrapped, the bride-to-be and her maid-of-dishonour* (S. 2)) і суфіксом –less (*dateless freak* (S. 3)).

КП «втечі від саморозкриття» (39 ОЛО, 21 ОМК), на відміну від попереднього, заснований на інтелігентному самокепкуванні, що підкреслює почуття гумору, як у ОМК: – *Seeing anyone special? – No, but I am seeing a whole bunch of unspecial guys. That's one of the requirements to date me* (S. 4), де Міранда акцентує на значенні ОЛО *unspecial*. Зазначений КП реалізується висхідною градацією, саркастичною іронією, літотами, вербалізованими композитами (16 ОЛО, 13 ОМК), голофразисними конструкціями (12 ОЛО, 6 ОМК), конверсивами (8 ОЛО, 7 ОМК).

КС маніпулятивної презентації інших персонажів (1264 ОЛО, 665 ОМК, 52%) є другою наскрізною стратегією, представленою кооперативними тактиками (КТ позитивної презентації інших персонажів і КТ бондингу) і некооперативною КТ негативної презентації інших персонажів.

Кооперативна КТ позитивної презентації інших персонажів передбачає аксіологічну дескрипцію героїв іншими персонажами (дієгетичний рівень) і конструювання стереотипного іміджу об'єкта презентації і реалізується шляхом КП позитивної ввічливості (А. Zaydman) і «сяючих узагальнень».

КП позитивної ввічливості (224 ОЛО, 107 ОМК) полягає у комічній реінтерпретації назриваючих інтерперсонажних конфліктів шляхом висловлення компліментів чи схвального відгуку за допомогою жартівливої іронії, гіпербол, епітетів, вербалізованих переважно скороченнями (20 ОЛО, 8 ОМК) і голофразисними конструкціями (14 ОЛО, 4 ОМК).

КП «сяючих узагальнень» (303 ОЛО, 129 ОМК), яка стимулює схвалення глядача, імпліцитно акцентуючи на обраних автором чеснотах, має за мету позитивне змалювання стереотипної поведінки сучасної жінки і підтримку зображуваного стилю життя серед цільової аудиторії. Зазначений КП вербалізується композитними ОЛО з компонентами *-friend-* (23 ОЛО; 8 ОМК: *You're my man. And I love you. He's just a friend-in-pain. I would never do this* (S. 4)); *-love-* (116 ОЛО у 58 ОМК: *At night, I took the express elevator to Loverville* (S. 6)); *-sex-* (153 ОЛО у 74 ОМК: *I had slept in Big's and my sex-sheets for two days*); *-jew-*: (<...> *You're wonderful. – And Jewish. <...> Charlotte. I have to marry a Jew. – Apparently, Charlotte had a zsa-zsa-Jew* (S. 5)). ОЛО з такими компонентами відображають основну проблематику серіалу – пригоди чотирьох вірних подруг у пошуках кохання шляхом численних сексуальних експериментів, а отже спрямовані викликати підтримку серед жіночого глядацького загалу.

Кооперативна КТ бондингу реалізується шляхом КП **жартівливого дразніння** (422 ОЛО, 237 ОМК), який маніфестується у формі підколос, фолт-файндингу, внутрішньогрупових жартів, флірту, націлених на рефреймінг комунікативної ситуації шляхом саркастичної та жартівливої іронії, алюзії, евфемізмів, як, наприклад, евфемізм на позначення жіночих статевих органів: – *Charlotte, maybe your hu-hu would like an order of fries?* ОЛО-актуалізатори зазначеного КП є неінформативними одиницями, але вимагають значних когнітивних зусиль адресата для їх розуміння, як-от: – *Bisexuality is just a layover on the way to Gaytown. – Isn't that next to RickyMartinville? – He's double-dipping* (S. 3), де гомосексуальні стосунки позначаються синонімічними евфемізмами *Gaytown* і *RickyMartinville*, а *double-dip* 'отримувати дохід з двох різних джерел' означає 'бути бісексуальним', тобто іронія ґрунтується на неспівпадинні основного та контекстуального значення ОЛО.

Некооперативна КТ негативної презентації інших персонажів реалізується шляхом КП неввічливого глузування і КП лейбеллінгу.

КП неввічливого глузування (94 ОЛО, 43 ОМК), ціль якої – пониження статусу співрозмовника шляхом акцентування на його недоліках чи відверто негативного пліткування, здійснюється імпліцитно у діалогічних послідовностях та експліцитно у сценах пліткування або «жіночих балачках». Вербальними актуалізаторами цієї КП є

голофразисні конструкції (36 ОЛО, 12 ОМК), композити (37 ОЛО, 11 ОМК) конверсиви (16 ОЛО, 4 ОМК), скорочення (5 ОЛО, 3 ОМК), наприклад, оказіональний бленд *fag-hag* (скорочення від іменників *faggot* 'гей' і *hag* 'стара потворна відьма'), буквально 'літня жінка, що зустрічається з геями для підтримання публічного реноме'): – *I can't believe he's gay. I thought he was dating Samantha Jones. – Turns out she's just a fag-hag* (S. 5).

КП лейбеллінгу (221 ОЛО, 109 ОМК), що передбачає вживання негативно-забарвлених номінацій без пом'якшення їхнього семантичного навантаження, полягає у «навішуванні негативних ярликів» на персонажів переважно чоловічої статі на основі їх стереотипізовано-негативних рис. Зазначений КП вербалізується за допомогою композитних і суфіксальних ОЛО, утворених за аналогією: *modelizer, dial-a-dick, baby-talker, jerk-de-soleil, doctor-of-all-trades, clam-mouth, manthrax*.

Варіативність актуалізації КС, КТ і КП зумовлена структурно-композиційним аранжуванням драмедії «СТМ, яка включає 6 сезонів, пов'язаних спільною сюжетною лінією. Кожен епізод містить *назву, пролог* із супроводом позакадрових коментарів персонажа-медіатора Керрі Бредшо, *основної частини* як комплексу п'яти сюжетів (2 комічні, 2 серйозні, спільна сцени обговорення). У *назві епізоду*, що заявляє основну інтригу, домінує КС маніпулятивної самопрезентації шляхом КП апелювання до асоціацій глядацької аудиторії, вербалізована ОЛО, заснованими на інтертекстуальності. У *пролозі* – зав'язці сюжетної колізії – переважають КП самореклами, лейбеллінгу, «сяючих узагальнень», які вербалізовано ОЛО, заснованими на грі слів і аналогії. *Основні події* реалізовано практично всіма КТ і КП, словесно оформленими різними типами ОЛО, проте КТ бондингу, заснована на гуморі та іронії, є найчастотнішою. В *епілозі* головна героїня розкриває глядачеві жартівливо-філософські погляди на тему взаємин, тому переважають КП саморозкриття, втечі від саморозкриття, апелювання до емоцій адресата й асоціацій глядацької аудиторії.

ВИСНОВКИ

Комунікація у кінодискурсі реалізується на двох рівнях: дієгетичному та екстрадієгетичному, що зумовило вибір методики комплексного дослідження оказіонального словотворення в англomовному кінодискурсі у межах лінгвокогнітивної та комунікативно-когнітивної парадигм із метою розкриття інфoнавантаження ОЛО шляхом лінгвокогнітивного конструювання їхнього значення та висвітлення особливостей функціонування ОЛО як експресивних засобів оптимізації маніпулятивного впливу колективного автора на глядацьку аудиторію.

Встановлено, що ОЛО, виокремлені із ОМК драмедії «СТМ», акумулюють кванти агрегованого, конденсованого та модифікованого знання шляхом незвичного змістового наповнення традиційних словотвірних моделей. У ракурсі специфіки драмедії твірними основами часто виступають ненормативні лексеми.

Проблематика серіалу детермінувала значну кількість агрегованих ОЛО, утворених шляхом словоскладання й афіксації, що пояснюється легкістю інтерпретації таких новоутворень адресатом. Модифіковані ОЛО, репрезентовані конверсією та словотворенням за аналогією, оскільки персонажі обігрують нейтральні слова із

повсякденного лексикону, поєднуючи ірраціональні асоціації, посідають другу за продуктивністю позицію. Тенденцію до передачі конденсованого знання репрезентовано у досліджуваній драмедії значно менше, що зумовлено складністю інтерпретації конденсованих ОЛО у процесі комунікативного акту. Конденсоване знання представлено ОЛО, що постали внаслідок контамінації й абревіації.

Розкриття лінгвокогнітивної природи оказіонального словотворення відбувається у такій послідовності когнітивних процесів: лінгвокогнітивна процедура → лінгвокогнітивна операція → лінгвокогнітивний механізм. Можливість інтерпретації інформаційного навантаження ОЛО у кінодискурсі заснована на спільному репозитарієві знань адресанта й адресата.

ОЛО виявилися лінгвальною формою оптимізації маніпулятивного впливу на глядача, а отже беруть участь у реалізації двох комунікативних стратегій: КС маніпулятивної самопрезентації і КС маніпулятивної презентації інших персонажів за схемою: ОЛО → інформаційне навантаження ОЛО → стилістична фігура, утворена за допомогою ОЛО, та її функція → КП → КТ → КС.

КС маніпулятивної самопрезентації, метою якої є культивування образу самореалізованої сексуально розкутої жінки, виявилася домінантною, адже передбачає здійснення впливу на колективного адресата. Маніпулятивна інтенційність колективного автора у драмедії «СТМ» зумовлює високу емоційність ОЛО, що сприяють самоекспресії чи саморефлексії персонажів (дієгетичний рівень) і конструюють образи стереотипних героїнь (екстрадієгетичний рівень), які маніпулюють ціннісним набором переважно жіночої глядацької аудиторії.

КС маніпулятивної презентації інших персонажів, яка акцентує на стереотипізації проблем у сфері людських відносин, актуалізується кооперативними та некооперативними КТ. Наскрізним стилістичним засобом реалізації КТ обох типів є драмедійна іронія, реалізована різними словотвірними типами ОЛО, найчастіше утвореними у результаті аналогії.

Дискурсивна реалізація КС маніпулятивної самопрезентації і КС маніпулятивної презентації інших персонажів варіюється у залежності від структурно-композиційних форм драмедії і авторських інтенцій, а саме: заінтригувати (*назва*), заявити проблему (*пролог*), спростувати чи підтвердити її (*основні події*), спровокувати емпатію (*епілог*).

Застосована у дисертації методика комплексного аналізу лінгвокогнітивної природи і комунікативно-когнітивного потенціалу оказіонального словотворення у драмедії «СТМ» уможлиблює її застосування для висвітлення ролі мовних засобів в оптимізації маніпулятивного впливу на глядацьку свідомість у різних підвидах кінодискурсу, що становить перспективу наукових досліджень.

Основні положення дослідження викладено в одноосібних публікаціях автора:

а) статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України:

1. Кубічка (Гайданка) Д.В. Структурні, семантичні та функціональні особливості сленгізмів та оказіоналізмів у кіносценаріях «Рейчел виходить заміж» та «Секс і місто». Сучасні дослідження з іноземної філології. Ужгород, 2014. Вип. 12. С.93—100.

2. Гайданка Д.В. Дискурс кіно в ракурсі новітніх наукових парадигм: особливості та типологія. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2015. № 16. С. 99—101.

3. Гайданка Д.В. Лінгвокреативність та її роль в оказіональному словотворенні. Одеський лінгвістичний вісник, 2015. № 5. Т.1. С. 21—25.

4. Гайданка Д.В. Статус оказіональних утворень у системі англійської мови. Наукові записки національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна. Укл.: І.В. Ковальчук, Л.М. Коцюк, С.В. Новоселецька. Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2015. Вип. 55. С. 51—53.

5. Гайданка Д.В. Функціонально-прагматичний аспект оказіонального словотворення. Сучасні дослідження з іноземної філології, 2015. Вип. 13. С. 29—35.

6. Гайданка Д.В. Оказіональні одиниці як актуалізатори комунікативних стратегій у структурно-композиційних частинах драмедії «Секс та місто». Південний архів. Херсон, 2017. № 69. С. 74—78.

б) статтях, опублікованих у закордонних виданнях:

7. Гайданка Д. Лингвокогнитивное конструирование значения агрегированных окказиональных единиц в драмедии «Секс и город». *Studia Humanitatis*. 2018. № 2. URL: <http://st-hum.ru/> (дата звернення 12.05.2018).

8. Haydanka D. Communicative Strategy of Manipulative Self-Presentation and its Nonce-Word Markers in the “Sex and the City”. *Bulletin of Akaki Tsereteli State University*. 2018. URL: <https://moambe.atsu.edu.ge/> (дата звернення 12.05.2018).

9. Kubichka (Haydanka) D. Structural, Semantic and Functional Peculiarities of Slangisms in the Screenplay “Sex and the City” by Michael Patrick King. *Kľúčové kompetencie pre celoživotné vzdelávanie IV*. Ed. by Lenka Gogova. Presov, 2014. P. 70—79.

в) матеріалах й тезах доповідей:

10. Гайданка Д.В. Методика конверсаційного аналізу у дослідженні оказіонального словотворення у дискурсі кіно: матеріали міжн. наук.-практ. конф. «Історичні та духовні чинники консолідації української держави, нації та суспільства», Ужгород, 5–6 листопада 2015 р. Ужгород, 2015. С. 256—259.

11. Гайданка Д.В. Методика дискурс-аналізу в дослідженні оказіонального словотворення в кінодискурсі: матеріали міжн. наук.-практ. конф. «Мова та культура: сучасні аспекти співвідношення», Одеса, 20–21 листопада 2015 р. Одеса, 2016. С. 68—71.

АНОТАЦІЯ

Гайданка Д. В. Оказіональне словотворення у сучасному англomовному кінодискурсі: лінгвокогнітивний і комунікативно-когнітивний аспекти. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. – Херсонський державний університет Міністерства освіти і науки України, Херсон, 2018.

Дисертаційну працю присвячено висвітленню лінгвокогнітивної природи та комунікативно-когнітивного потенціалу оказіонального словотворення у сучасному англomовному кінодискурсі на прикладі драмедії «Секс та місто» шляхом застосування

інтегрованої методики аналізу okazіональних лексичних одиниць з метою визначення їх ролі як маркерів аудіальної видовищності й оптимізації маніпулятивного впливу на глядацьку аудиторію. Аналіз okazіонального словотворення у кінодискурсі здійснено у руслі вітчизняної та зарубіжної когнітології, неології, комунікативної лінгвістики, дискурсології. Розкрито когнітивну природу okazіоналізмів із метою виявлення імпліцитних смислів, що акумулюють фрагменти агрегованого, конденсованого та модифікованого знання. Висвітлено роль okazіональної лексики в інтенсифікації маніпулятивного впливу колективного автора на світоглядні принципи глядацької аудиторії, а також в реалізації комунікативних прийомів, тактик і стратегій. Визначено дискурсивну реалізацію стратегії маніпулятивної самопрезентації і стратегії маніпулятивної презентації інших персонажів у сучасному англomовному кінодискурсі у залежності від структурно-композиційних форм драмедії.

Ключові слова: кінодискурс, драмедія, okazіональне словотворення, okazіональна лексична одиниця, лінгвокогнітивна природа, комунікативно-когнітивний потенціал, комунікативна стратегія, комунікативна тактика, комунікативний прийом.

АННОТАЦІЯ

Гайданка Д. В. Окказиональное словообразование в современном англоязычном кинодискурсе: лингвокогнитивный и коммуникативно-когнитивный аспекты. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук (доктора философии) по специальности 10.02.04 – Германские языки. – Херсонский государственный университет Министерства образования и науки Украины, Херсон, 2018.

Диссертационная работа посвящена исследованию лингвокогнитивной природы и коммуникативно-когнитивного потенциала okazіонального словообразования в современном англоязычном кинодискурсе на примере драмедии «Секс и город» путем применения интегрированной методики анализа okazіональных лексических единиц с целью определения их роли в качестве маркеров аудіальной зрелищности и оптимізації маніпулятивного воздействия на зрительскую аудиторію. Интегрированный анализ okazіонального словообразования в кинодискурсе осуществлен в русле научного наследия отечественной и зарубежной когнитивной семантики, неологии, коммуникативной лінгвістики, дискурсології. Исследовано когнитивную природу okazіонализмов с целью изучения імпліцитных смыслов, в которых аккумулярованы фрагменты агрегированного, конденсированного и модифицированного знания. Определена роль okazіональной лексики в інтенсифікації маніпулятивного воздействия колективного автора на мировоззренческие принципы зрительской аудиторії, а также в формировании стилистических фигур, реализующих коммуникативные приемы, тактики и стратегии. Определена дискурсивная реализация маніпулятивной стратегии самопрезентации и стратегии маніпулятивной презентации других персонажей в современном англоязычном кинодискурсе в зависимости от композиционных форм драмедии.

Ключевые слова: кинодискурс, драмедія, okazіональные словообразования, okazіональна лексическая единица, лінгвокогнітивна природа, коммуникативно-

КОГНИТИВНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ, КОММУНИКАТИВНАЯ СТРАТЕГИЯ, КОММУНИКАТИВНАЯ ТАКТИКА, КОММУНИКАТИВНЫЙ ПРИЕМ.

ABSTRACT

Haydanka D. V. Occasional Word Formation in Modern English Cinematic Discourse from Linguo-Cognitive and Communicative-Cognitive Perspectives. – Manuscript.

Thesis for a Candidate degree in Philology. Specialty 10.02.04 – Germanic Languages. – Kherson State University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kherson, 2018.

The thesis elucidates linguo-cognitive nature as well as communicative-cognitive potential of occasional word-formation in modern English cinematic discourse as represented by the dramedy “Sex and the City” by employing integrated analysis of occasional lexical units for the purpose of defining their role as audial spectacularity markers. The collective author exploits lexical creativity for the sake of construing “quoted” characters, that fact accounting for a large number of occasional lexical units, functioning in occasionally-marked contexts that reflect the characters’ verbal ingenuity (diegetic level), and illocutionary manipulative effect (extradiegetic level). Linguo-cognitive methodological framework enabled us to define the occasional lexical units’ word-formation types, illustrate their implicit senses that accumulate fragments of aggregated, condensed and modified knowledge as well as model linguo-cognitive meaning construction of the relevant lexemes. Occasional lexical units serve as manipulative impact intensifiers that affect overhearers’ life principles. Integrated analysis of occasional word-formation communicative-cognitive potential is employed to define its role in realization of communicative devices, tactics and strategies, contributing to construing a likeable and memorable character by means of lexical formations that lay emphasis on stereotypical female problems. The two key strategies are the manipulative self-presentation strategy and manipulative other characters’ presentation. The former is realized by means of expressive nominations, forming figures of quality, quantity and expressive syntax. The latter has a jocular undercurrent, mocking stereotypical problems of target audience, verbalized by occasional units that express sarcasm, witticism. Discursive realization of both strategies varies in accordance with the structural parts of the dramedy and collective author’s intentions.

Keywords: cinematic discourse, dramedy, occasional word-formation, occasional lexical unit, linguo-cognitive construing, communicative-cognitive potential, communicative manipulative strategy, communicative tactic, communicative device.